

Ikonografie Proměnění Páně

Proměnění Páně, neboli Transfigurace, je jedním z často znázorňovaných výjevů nejen v raně křesťanském umění. Jeho typologickým předobrazem je biblický starozákonní příběh Mojžíše a jeho rozmluvy s Bohem na hoře Sinaj. Tento biblický příběh z Nového zákona hrál významnou roli při výzdobě kostelů a klášterů zejména v oblasti kolem hory Tábor a hory Sinaj.

Nejdříve bychom se v této práci rády zaměřily na pasáže ze Starého zákona, které vyprávějí o událostech, které se odehrály na hoře Sinaj za života Mojžíšova. Zejména na pasáže znázorňující božství a analogie, které předcházely pozdějším novozákonním zobrazením Krista jako Syna Božího.

Hora Sinaj se tudíž stala přirozeně zásadním poutním místem třech náboženství: křesťanství, judaismu a islámu. V 6. století zde byl založen klášter sv. Kateřiny významným panovníkem Justiniánem Velikým. Uvnitř kláštera se nachází (mimo jiné) významná umělecká díla raně byzantského umění, jako například mozaika Proměnění Páně.

Jedná se o mozaiku nacházející se v apsidě klášterního kostela, která znázorňuje transfiguraci Krista způsobem, který hodláme porovnat s analogickými příklady.

Na apsidálním oblouku na výjev transfigurace navazují dvě starozákonní vyobrazení představující zázraky, které se odehrály na hoře Sinaj. Prvním vyobrazením je Mojžíš sundávající si opánky před hořícím keřem (na svatě půdě) a promlouvá k němu Bůh. Druhým vyobrazením je akt božího předání svatého zákona Mojžíši.

V té návaznosti bychom se chtěly zabývat myšlenkou, že význam transfigurace nemusí být omezen pouze na novozákonní výjev, ale že Nový zákon je sám transfigurací toho Starého. Tímto způsobem legitimizuje Kristovo božství prostřednictvím odkazu k židovské tradici a dává mu novou rovinu. Tato myšlenka vychází z přímého záměru zasazení motivu transfigurace a starozákonních vyobrazení Mojžíše do prostorů kláštera svaté Kateřiny na Sinaji.

U Transfigurace v klášteře svaté Kateřiny se budeme snažit určit ikonografické prvky této mozaiky a podrobně rozebírat výjevy, které se na ní nacházejí. Poté ji porovnáme s jinými vyobrazeními daného tématu a to v rozmezí od 5. do 12. století.

Finálně se zaměříme na interpretaci Transfigurace Krista v novověkém malířství. Jako výchozí dílo použijeme Raffaelův obraz Proměnění Páně z počátku 16. století, který se nachází v bazilice sv. Petra v Římě a který srovnáme se staršími díly, na kterých se vyskytuje tento biblický motiv. Při interpretaci obrazu se zaměříme na spojení mezi zemským a nadpozemským, spojení starého a nového zákona (Mojžíš a Eliáš), používání kontrastů a antitezí (což se mimo jiné projevuje v rozdělené kompozici na horní a dolní).

Bibliografie

Konstantinos A. Manafis, Sinai: treasures of the monastery of Saint Catherine, in: Ekdotike Athenon, 1990

Nardi, R. and Zizola, C., The Conservation of the Mosaic of the Transfiguration, Monastery of St. Catherine's, Sinai, 2006 str. 7-11

Bible, synoptická evangelia: Mt 17, 1-6; Mk 9, 1-8; Lk 9, 28-36

Bible: Exodus 19–20

Benny Shanon, Biblical Entheogens: a Speculative Hypothesis, in: Time and Mind. Berg. 1, March 2008.

John Lowden, Early Christian & Byzantine art, London: Phaidon, 1997.

Achter Band, Lexikon der christlichen Ikonographie, Darmstadt : WBG Wissen verbindet, 2015.

Trésors du monastere de Saint-Catherine mont Sinai Égypte, in: Fondation Pierre Gianadda, 2004.

Blažíček, Oldrich J., Raffael, Odeon , 1982 , str. 75

Cranston, Jodi, Tropes of Revelation in Raphael's Transfiguration, Renaissance Quarterly Vol. 56, No. 1, 2003, str. 1-25

NOTES ON RAPHAEL'S "TRANSFIGURATION" The Journal of Speculative Philosophy Vol. 1, No. 1 1867, str. 53-57